

1 pav. Perkasoje 2 įžemyje matomi įgilinti objektai iš ŠR. V. Vingio nuotr.

Fig. 1. Sunken objects visible in the sterile soil in trench 2, as seen from the NE.

2 pav. Keramikos šukė. G. Pilkauskaitės nuotr.

Fig. 2. A potsherd.

0 3 cm

zondu pasiektas apie 4,5 m gylyje. Įgilintame objekte 8 aptikta XVII–XVIII a. datuojamos buitinės keramikos šukių (2 pav.). Atlikus archeobotaninius įgilinto objekto 8 grunto tyrimus (R. Karaliūtė ir G. Motuzaitė Matuzevičiūtė Keen), aptikta rugių, grikių bei paprastųjų miežių sėklų. Iš kelių miežio žiedažvynio fragmentų galima spęsti, kad miežiai priklausė dvieilių luobelinių miežių tipui. Taip pat mėginyje aptikta pelėžirnių, balandų, viksvų, lipikų ir kt. Be augalų sėklų ar augalo dalių, mėginyje taip pat rastos kelios sausumos moliuskų geldelės, rodančios palaipsnį, o ne staigų buitinės duobės užsipildymo procesą.

Detaliųjų tyrimų metu surinkti ir inventorinti 186 radiniai, iš kurių didžioji dalis – buitinė keramika. Archeologiniuose sluoksniuose bei įgilintuose objektuose aptikta buitinė keramika datuojama XVII–XIX a.

Žvalgant B. Sruogos g. 4A fiksuoti 0,7–2 m storio XX a. sluoksniai, po kuriais rastas geltonas smėlis – įžemis. Birutės g. 19B, S. Dariaus ir S. Girėno g. 4 bei B. Sruogos g. 4A naujai įrenginėjamų dangų vietose iki 20–40 cm gylio vykdytų žvalgymų metu fiksuoti XX a. suformuoti sluoksniai su to paties laikotarpio radiniais.

The Archaeological Investigation in Birštonas

In 2020, an archaeological investigation (66 m^2 excavated, 94 m^2 surveyed) was conducted at the planned sites of underground household waste containers and the aprons around them in the city of Birštonas (Birštonas Municipality). At Birutės St. 19B, under 35–80 cm thick, 19th–21st-century layers was a 15–40 cm thick, 17th–19th-century archaeological layer containing sherds of contemporaneous household pottery. Yellow sand sterile soil was reached at a depth of 60–100 cm in the trench. At S. Dariaus ir S. Girėno St. 4, under 70–80 cm thick disturbed 20th-century layers was a 10–30 cm thick, 17th–19th-century archaeological layer (Fig. 1) containing sherds of contemporaneous household pottery (Fig. 2). Sterile soil was reached at a depth of 1.1 m in the trench.

BIRŽAI

Karolis Duderis

Ūkinės duobės tyrimai Biržuose

2020 m. Biržų senojo miesto vietoje (UK 3219), J. Bielinio g. 11 sklype, atlikti detalieji tyrimai, kurių metu ištirtos 2 perkasos (bendro

66,5 m² ploto) bei vykdyti žvalgymai apie 250 m² plote. Šiame sklype pirmieji tyrimai atlikti 2018 m., jų metu tirtame šurfe 3 fiksuotas XVII a. datuotos ūkinės duobės fragmentas (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 285–287).

2020 m. planuojamo statyti pastato vietoje ištirtas anksčiau surastas ūkinės duobės fragmentas. 45 cm gylyje fiksuotas ūkinės duobės fragmentas, kurio ilgis Š–P kryptimis siekė apie 6 m, o plotis R–V kryptimis buvo iki 1,8 m (1 pav.). Duobės užpildą sudarė juodas gruntas su pavieniais lauko rieduliais ir plytų duženomis. Ūkinės duobės užpilde rastas patrankos sviedinys, keletas plokštinių koklių fragmentų, kurių vienas – Liudvikos Karolinos Radvilaitės herbinio koklio pakraštėlis. Be šių radinių, surinkta nemažai buitinės keramikos fragmentų, skaldytų gyvulių kaulų. Didžiausią dalį keramikos šukių sudarė redukcinėje aplinkoje degtų indų duženos. Rasta viena apdaužyta redukcinėje aplinkoje degta puodynėlė su išlikusia ąsa (2 pav.). Taip pat rasti trikojės keptuvės fragmentai, dengti drumsta rudos spalvos glazūra. Oksidacinėje aplinkoje degtų indų šukės buvo neglazūruotos, o jų molio masė liesinta vidutinio stambumo frakcijos mineralinėmis priemaišomis. Glazūruotų indų fragmentai buvo dengti žalios, šviesiai žalios, rudos spalvos glazūra. Tipologiškai šie radiniai priskirtini XVII a. Remiantis aptiktais koklių fragmentais, ūkinė duobė datuojama XVII a. II puse.

1 pav. 45 cm gylyje atidengtas ūkinės duobės fragmentas. K. Duderio nuotr.

Fig. 1. Part of a storage pit exposed at a depth of 45 cm.

2 pav. Ūkinės duobės užpilde rasta puodynėlė su ąsa. K. Duderio nuotr.

Fig. 2. A small jar with a handle that was discovered in the storage pit.

The Investigation of a Storage Pit in Biržai

In 2020, an archaeological investigation (49.5 m² excavated and roughly 250 m² surveyed) was conducted on the plot at J. Bielinio St. 11 in the historical part of the city of Biržai

(North Lithuania) revealing part of a roughly 6x1.8 m storage pit from the second half of the 17th century (Fig. 1) that contained a cannon ball, several stove tile fragments, a large quantity of household pottery (Fig. 2), and many splintered animal bones.

Karolis Duderis

Kvartalas tarp Vilniaus ir Vytauto gatvių Biržuose

2020 m. Biržų istorinės miesto dalies (UK 17073) teritorijoje, planuojamų rekonstruoti kiemų vietoje, tarp Vilniaus ir Vytauto gatvių atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu ištirta 13 šurfų (28 m^2 ploto). Taip pat vykdyti žvalgymai (apie 2540 m^2 plote) kasamų aikštelių, takų bei kelio atodangų vietose. Anksčiau šioje teritorijoje archeologiniai kasinėjimai vyko 2015 m., kai šio straipsnio autorius žvalgė renovuojamų šilumos tinklų trasų vietose, kur Žemosios gatvės tęsinyje (į V nuo Vilniaus gatvės), trasos sienutės pjūvyje, H_{abs} 56,55–56,05 m, atidengti anksčiau neperkasto grunto sluoksniai. Sienutės pjūvyje fiksuotas nesuardytas XIX a. pabaigos – XX a. I pusės Žemosios gatvės grindinio fragmentas. Grindinys buvo klotas iš riedulių, kurių dydis buvo nuo 10x10 cm iki 20x15x10 cm (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 262–266). 2017 m. V. Muralio vykdytų žvalgomųjų tyrimų metu fiksuoti archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių neturintys žemių sluoksniai su pavieniais XVII–XX a. radiniais (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 288–291).

Remdamiesi 1865 m. žemėlapiu, kuriame vaizduojamas schemiškas Biržų miesto planas, galime teigti, jog nagrinėjama teritorija buvo užstatyta – suformuotas sklypų ir gatvių tinklas. Žinoma, jog 1894 m. rugpjūčio 3 d. Biržų žydų bendruomenės atstovai kreipėsi į Panevėžio apskrities valdybą prašydami išgrįsti turgaus aikštę ir kai kurias gatves, tarp jų Vilniaus ir Karaimų. Skyrus 4 tūkst. rublių, buvo išgrįsta Turgaus aikštė, Vilniaus gatvė su 2 skersgatviais (Miškinis A., *Lietuvos urbanistikos paveldas*, t. IV: *Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai*, Vilnius, 2009, p. 37–38). Tikėtina, jog šiuo metu galėjusi būti išgrįsta nagrinėjama dabartinė Žemosios gatvės dalis tarp Vilniaus ir Vytauto gatvių. 1965 m. Biržų miesto tikrosios būklės plane matyti nagrinėjamos teritorijos vaizdas iki pradedant šioje vietoje statyti daugiabučius gyvenamuosius namus – Žemoji g. tęsėsi iki dabartinės Vytauto gatvės, o tarp Vilniaus ir Vytauto gatvių fiksuotas užstatymas, kuris XX a. 8 dešimtmetyje sunaikintas statant daugiabučius.

Archeologinių tyrimų metu teritorijoje tarp Vytauto g. 9 ir 11 bei Vilniaus g. 6 namų, įrengiamos aikštelės ŠR pusėje, 30–40 cm gylyje atidengtas apie 8x7 m dydžio XX a. I puse datuojamo pastato pamatų fragmentas. Pamatai buvo stipriai apardyti ankstesnių žemės judinimo darbų metu, jie apie 30 cm pločio, krauti iš vienos eilės lauko riedulių, kurie tarpusavyje nesurišti jokia medžiaga. Šurfe 4, 25 cm gylyje fiksuotas, tikėtina, to paties laikotarpio lauko riedulių grindinio fragmentas. Archeologiniu požiūriu vertingas kultūrinio sluoksnio horizontas, atidengtas šurfe 2, 50 cm gylyje, jame rasta XVII a. būdingos buitinės keramikos fragmentų. Šurfe 1, 70 cm gylyje fiksuotas perkasimo fragmentas, kuris tęsėsi iki 1,7 m gylio. Perkasimo užpilde rasta XVII a. būdingos buitinės keramikos radinių.

Tarp Vytauto g. 11 ir 13 pastatų bei teritorijoje tarp Vilniaus g. 6 ir 8 pastatų fiksuoti lauko riedulių grindinio fragmentai, priskirtini Žemosios gatvės tęsiniui. Grindinio fragmentai atidengti žvalgymų metu 30–55 cm gylyje, šurfe 8 – 75 cm (1 pav.), šurfe 9 – 85 cm gylyje.